

Odlučitelné a neodlučitelné předpony

Němčina má dva základní druhy předpon - předpony odlučitelné a předpony neodlučitelné. Zvlášť ta první skupina (odlučitelné) se chová z naší české perspektiv

Ruf mich an.

Ich mache das Fenster zu.

Was schlägst du vor?

Co mají tyto tři věty společného? Mají v sobě odlučitelnou předponu (an, zu, vor), která se zde v přítomném čase oddělí od slovesa a trochu atypicky a netradičně pro naše **české mozky** se vydá na cestu německou větou (často směrem **nakonec**). Právě to dělá toto téma tak atraktivním a zajímavým. Je to totiž něco, co **v češtině a slovenštině nenajdeme**.

Co je vlastně předpona (Prefix), kmen (Verbstamm) a koncovka (Endung)?

stehen - stát (**kmen**, koncovka)

Co se stane, když dám před toto sloveso předponu? Začnou mi vznikat nová slovesa, někdy s podobným, někdy s úplně jiným významem.

aufstehen - vstát (předpona, kmen, koncovka)

Ich stehe auf.

Ich bin aufgestanden.

Ich habe keine Lust aufzustehen.

Stehe auf!

verstehen - rozumět (předpona, kmen, koncovka)

Ich verstehe.

Ich habe verstanden.

Ich habe keine Lust zu verstehen.

Verstehe!

Co můžeme vidět?

Máme tu dvě slovesa. Obě slovesa mají stejný kmen s koncovkou (stehen) a obě mají předponu. Jednou je to AUF a jednou je to VER. V infinitivu se nic moc neděje, ale když se potom podíváme na věty v přítomném a minulém čase, nebo s infinitivem + zu, začneme si všimnout **rozdílného chování obou předpon**. To je

způsobené tím, že jedna přípona je **odlučitelná** a jedna je **neodlučitelná**.

Tipli byste si, která je která?

No si to jde vidět - předponě ver se nějak od slovesa stehen nechce. Kam se podíváte, drží se ho zuby nehty. Zato předpona auf se umí i od slovesa stehen odloučit a nebojí se mezi sebe a sloveso pustit i **ge** v minulém čase a **zu** u infinitivu s zu. Předpona ver je tedy neodlučitelná a auf je odlučitelná.

Obecné vlastnosti takové **odlučitelné** předpony:

- ▶ **putuje** na konec věty (Ich stehe täglich um 7 Uhr auf.)
- ▶ pouští mezi sebe a sloveso **ge** v minulém čase (aufgestanden)
- ▶ pouští mezi sebe a sloveso **zu** v infinitivu s zu (aufzustehen)
- ▶ dělí se i v rozkaze (Stehe auf!)

Obecné vlastnosti takové neodlučitelné předpony:

- ▶ **drží se pevně slovesa** (Ich verstehe dich überhaupt nicht)
- ▶ nepustí mezi sebe a sloveso **ge** v minulém čase, takže tam na ono ge ani nezbyde místo a kompletně nám v přičestí minulém chybí (verstanden)
- ▶ nepustí mezi sebe a sloveso **zu**, to tedy bude před celým slovesem (**zu** verstehen)
- ▶ i v rozkaze se drží pospolu (Verstehe!)

Zkusíme první jednoduché cvičení. Dostanete několik vět a zkusíte vytvořit přítomný čas podle předchozí tabulky.

Cvičení 1 - poskládej věty správně

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=p1vbs15uj24>

Cvičení 2 - vyber větu, která je správně

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pfihaguvt24>

Tento úvod vám neměl do detailu vysvětlit, jak fungují odlučitelné a neodlučitelné předpony. Teď jde jen o to, abyste chápali, že v němčině jsou **dva druhy slovesných předpon a každá z nich se chová úplně jinak**. Jak už z názvu vyplývá, jedny se tak trochu víc odlučují a ty druhé - tak ty se úplně nerady odlučují:) Znovu si projděte očima tabulku a zrekapitulujte si, jak se která skupina chová.

Ps: existuje ještě třetí skupina **smíšených předpon**, kdy ta samá předpona (např. über) se chová jednou odlučitelně a jednou neodlučitelně. Není jich moc, budeme se jim v tomto učebním materiálu věnovat, ale teď se jimi netrapte.

Jak poznám, která předpona je odlučitelná a která neodlučitelná? Přehled.

Odlučitelné

Neodlučitelné

V následující tabulce najdete přehled (nejzásadnějších) **odlučitelných** předpon a kompletní přehled **neodlučitelných předpon**.

Pozn.: odlučitelných předpon je daleko více, kompletní přehled najdete níže v tomto učebním materiálu. Zvýrazněné v tabulce jsou neodlučitelné předpony. Těch je totiž méně a sice 8-9. Záleží jestli uznáváte i hinter, je to takové Pluto.

Tipy jak si tabulku zapamatovat

1. Neodlučitelných předpon je daleko méně! Proto se zpaměti naučte je (8 + hinter) a zbytek bude s velkou pravděpodobností odlučitelná předpona (existují totiž ještě smíšené předpony jako über)

2. Neodlučitelných předpon spousta z nás intuitivně ovládá, aniž by si to možná uvědomovala. No schválně - řekli byste něco z následujících vět?

Ich kaufe mein Auto ver.

Dieses Buch hört mir ge.

Jana fehlt mir ein gutes Restaurant emp.

3. Odlučitelné předpony mají význam sami o sobě a vystupují v němčině často i jako samostatné předložky (ab = od, auf = na, bei = u atd.). Neodlučitelné předpony skoro nikdy nic neznamenají samy o sobě a nevystupují v němčině jako předložky (be = 0, ent = 0, zer = 0 atd.)

Cvičení 3 - rozděl předpony

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=p0ywhh4y524>

Cvičení 4 - která předpona nepatří mezi ostatní?

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pf34x0ti224>

Cvičení 5 - vyber neodlučitelnou předponu

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pnwrdah1v24>

Poté, co umíme rozlišit odlučitelnou předponu od neodlučitelné a máme základní představu o chování každé z těchto skupin. Můžeme se tedy pustit do podrobnějšího zkoumání jednotlivých předpon a kategorií.

Odlučitelné předpony

Odlučitelné předpony se někdy nazývají též přízvučné - mají totiž **přízvuk na první slabice**.

Odlučitelných předpon je velká spousta. Spadají sem i více méně raritní předpony jako zurecht, fort, nieder, empor a další, méně frekventované předpony. V následující tabulce najdete ty, které tvoří 99% reálných případů v jazyce.

Tabulka odlučitelných předpon

Odlučitelná předpona	Příklad	Další příklad
ab	abholen	abnehmen, abreisen
an	ankommen	angeben, anrufen
auf	aufsteigen	aufhören, aufstehen
aus	aussteigen	ausziehen, ausdrücken
bei	beibringen	beitreten, beitragen
dar	darstellen	
ein	einkaufen	einladen, einstellen
mit	mitnehmen	mitbringen, mitmachen
vor	vorstellen	vorschlagen, vorlesen
wahr	wahrnehmen	
weg	wegfahren	wegnehmen, wegrennen
los	losfahren	loslassen, losgehen

Odlučitelná předpona	Příklad	Další příklad
zu	zumachen	zustellen, zuhören
hin & her	hinfahren	herstellen, hinsetzen
fest	festsehen	
nach	nachdenken	nachfragen, nachmachen
fern	fernsehen	
weiter	weitermachen	weiterfahren, weiterarbeiten
hoch	hochziehen	hochladen, hochschätzen
zusammen	zusammenarbeiten	zusammenfallen, zusammenfassen
zurück	zurückkommen	zurückgeben, zurückfahren,
statt	stattfinden	
fort	fortsetzen	fortfahren, fortbilden

A další...

Přítomný čas odlučitelných předpon: na co myslet? Že předpona putuje po větě, není-li v infinitivu.

Ich gebe auf. Vzdávám to.

Das Kind schläft ein. Dítě usíná.

Sie denkt darüber nach. Přemýšlí o tom.

Wir fahren weiter. Jedeme dál.

Ich gebe zu. Přiznávám.

Hör auf! Přestaň!

Pass auf die Kinder auf. Dávej pozor na děti.

Wann findet die Veranstaltung statt? Kdy se ta akce koná?

Wir sehen fern. Díváme se na televizi.

Ich lese dir etwas vor. Něco ti přečtu.

Zu - Infinitiv odlučitelných předpon: na co myslet? Že odlučitelná předpona dovolí ZU si vlézt mezi sebe a sloveso (aufzustehen)

Vyzkoušet si to můžete na následujícím cvičení.

Cvičení 6 - infinitiv s zu a odlučitelné předpony

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=p9v56309t24>

Tip: pusťte si a koukněte u toho na text od písně Keine Lust od Rammstein, kde se hodně pracuje právě s infinitivem + ZU. Song: <https://www.youtube.com/watch?v=1M4ADcMn3dA>

Příčestí minulé (Partizip II - Perfekt, Plusquamperfekt, Trpný rod) odlučitelných předpon: Na co myslet? Na to, že **GE** si stejně jako ZU rádo vleze mezi odlučitelnou předponu a sloveso.

- ▶ Ich habe **angefangen**. Začal jsem.
- ▶ Du hast gut **ausgesehen**. Vypadala jsi dobře.
- ▶ Wer hat dir das **beigebracht**? Kdo tě to naučil?
- ▶ Wir sind **weitergefahren**. Jeli jsme dál.
- ▶ Der Anruf wird **aufgenommen**. Hovor je nahráván.

Neodlučitelné předpony

Neodlučitelné předpony se někdy nazývají též nepřizvučné - mají totiž **přízvuk na slovese**.

Neodlučitelných předpon je v němčině daleko méně než těch odlučitelných. Svých chováním jsou nám bližší. Chovají se tak jak jsme na to z češtiny zvyklí. Navíc je spousta z nás intuitivně ovládá. Jak již bylo zmíněno, málokdo by z nás by jen tak řekl:

Ich kaufe mein Auto **ver**.

Dieses Buch hört mir **ge**.

Jana fehlt mir ein gutes Restaurant **emp**.

Tip: prostě to **zní divně**. Zvukomalebnot je slovo, které stojí za to v tomto tématu zmínit a průběžně si připomínat. Když vám to zní divně, nedělejte to. Dejte na svou intuici.

Tabulka neodlučitelných předpon

Neodlučitelná předpona	příklad	další příklady
be	bekommen	bezahlen, bestellen
ge	gewinnen	gehören, gefallen
emp	empfehlen	empfinden, empfangen
ent	entscheiden	entdecken, entwickeln
er	erklären	erzählen, erkennen

Neodlučitelná předpona	příklad	další příklady
ver	versuchen	vermissen, verwechseln
zer	zerbrechen	zerstören
miss	missbrauchen	misverstehen
hinter	hinterlassen	hintergehen

► předponu ge- znáte hlavně z minulého času, ale předpona ge- tvoří i infinitivy běžný sloves.

Cvičení 7 - přečti nahlas a nezapomeň, že u neodlučitelných předpon leží důraz na slovese.

bezahlen -
vergessen -
empfehlen -
zerstören -
erkennen -

Přítomný čas neodlučitelných předpon: na co myslet? Že neodlučitelná předpona se chová jako česká předpona - neputuje tedy po větě a drží se slovesa.

- Ich **entscheide** mich. Rozhodnu se.
- Sie **vermisst** dich. Postrádá tě (Chybíš jí).
- Die Tasche **gehört** mir. Ta taška patří mě.
- Er **erklärt** die neuen Regeln. Vysvětluje nová pravidla.

Zu - Infinitiv neodlučitelných předpon: na co myslet? Že neodlučitelná předpona vytlačí ZU **před sebe** a sloveso (zu **erfrieren**)

- Es ist schön, ein Paket zu **bekommen**.
- Es ist wichtig, die Regel zu **erklären**.
- Es ist nett, ein Restaurant zu **erklären**.
- Es ist schade, eine Vase zu **zerbrechen**.

Příčestí minulé (Partizip II - Perfekt, Plusquamperfekt, Trpný rod) neodlučitelných předpon: Na co myslet? Typickým signálem pro minulý čas (perfekt, plusquamperfekt) a trpný rod je předpona **ge**.

U sloves s neodlučitelnou předponou ale tuto předložku nikde nenajdeme. Dvě předložky by byly v takovém případě moc. Neodlučitelné předpony jsou natolik žárlivé, že mezi sebe a sloveso už žádnou jinou předponu nepustí.

- Ich habe ein Geschenk bekommen. **be**kommen.
- Sie hat mir die Situation erklärt. **er**klärt.

- Mir wurde ein Restaurant empfohlen. empfehlen
- Die Vase ist zerbrochen. zerbrechen

Cvičení 8 - překlad

To jsem nečekala.

Nevydržel to.

Probrali jste to téma? (besprechen)

Zmínili jste to téma? (ansprechen)

Přestaň.

V kolik ráno vstáváš?

Slabé heslo představuje riziko.

Nastavím to. (einstellen)

Díváme se na televizi.

Sortiment se stále více přizpůsobuje jeho představám.

Vyzvednu tě.

Dorazil jsem do školy. Ich kam in der Schule an.

Nic mě nenadadá.

Cvičení 8 - klíč (překlad nemusí být úplně přesný a přesto může být správně)

To jsem nečekala. – Das habe ich nicht erwartet.

Nevydržel to. – Er hat es nicht ausgehalten.

Probrali jste to téma? – Habt ihr das Thema besprochen?

Zmínili jste to téma? – Habt ihr das Thema angesprochen?

Přestaň. – Hör auf.

V kolik ráno vstáváš? – Um wie viel Uhr stehst du morgens auf?

Slabé heslo představuje riziko. – Ein schwaches Passwort stellt ein Risiko dar.

Nastavím to. – Ich stelle es ein.

Díváme se na televizi. – Wir sehen fern.

Sortiment se stále více přizpůsobuje jeho představám. – Das Sortiment passt sich immer mehr seinen Vorstellungen an.

Vyzvednu tě. – Ich hole dich ab.

Dorazil jsem do školy. – Ich kam in der Schule an.

Nic mě nenadadá. – Mir fällt nichts ein.

Smíšené předpony - někdy odlučitelné, někdy neodlučitelné - un/trennbare

Poznáme na výslovnosti:

U odlučitelných předpon stojí zdůrazňujeme předponu, u neodlučitelných sloveso.

umfahren, umfahren

Er fährt den Baum um. (oddělitelná předpona, oddělí se i strom v půli)

Er hat den Baum umgefahren. (bum-gefahren)

Er umfährt den Baum.

Er hat den Baum umfahren. (zdůrazňujeme sloveso fahren - což se taky děje - auto jede dál)

durchsuchen, durchstehen

Die Polizei durchsucht das Haus.

Wir stehen es gemeinsam durch!

untersuchen, untergehen

Der Arzt untersucht den Patienten.

Die Sonne geht am Abend unter.

wiederholen a widersprechen

Přítomný čas

Ich wiederhole den Satz.

Ich finde mich in ihrer Situation wieder.

Das Kind widerspricht seinen Eltern.

Der See spiegelt die Sonne wider.

Příčestí minulé (Partizip II):

Ich habe den Satz wiederholt.

Ich habe mich in ihrer Situation wiedergefunden.

zu - Infinitiv

Ich versuche, den Satz zu wiederholen.

Ich versuche, mich selber in ihrer Situation wiederzufinden.

Další příklady:

umsteigen - Ich steige um. Přestupuji.

umarmen - Sie umarmt ihn. Objímá ho.

unterstützen - Sie unterstützt ihn.

übernehmen - Er hat die Sendung übernommen. Převzal zásilku.

Další příklady s über, kde je über neodlučitelná předpona: überzeugen, überleben, übertreiben, überspringen

Další příklady s unter, kde je unter neodlučitelná předpona:

untersagen, unternehmen, unterrichten, unterstützen

Die Sendung wurde zugestellt. Die Sendung wurde übernommen. Die Sendung wurde angenommen. Die Sendung wurde verschickt. Die Sendung wurde abgeschickt.

Dvojité předpony

Dvojitá neodlučitelná předpona	Příklad	další příklady
verab		
bean		
bevor		
abbe	abbestellen	
umbe		
zube	zubereiten	
vorbe	vorberaiten	

abbestellen Ich bestelle die Zeitung ab. Ich stelle die Zeitung abbe.

Dvojitá odlučitelná předpona	příklad	další příklady
vorbei		
voraus		
dahin	dahinfahren	
herein(rein)	hereinsehen	
hinzu	hinzufingen	
voran	vorankommen	
hinaus		
heraus	herausfinden	

Přítomný čas

Die Lehrerin fügt noch eine Information hinzu. Učitelka dodává ještě jednu informaci.

Ich sehe voraus, dass dieser Film ein großer Erfolg wird. Předvídám, že tento film bude mít velký úspěch.

Ich bestelle die Zeitung ab. Zruším odběr těch novin.

Ich bereite mich auf eine Prüfung vor. Připravuji se na jednu prověrku.

Wir kommen langsam voran. Posouváme se pomalu kupředu.

Příčestí minulé (Partizip II):

Er ist dahingefahren.

Was hast du herausgefunden?

Sie sind gestern vorbeigekommen.

Ich habe zu unserer Besprechung noch ein Thema hinzugefügt.

Er hat ihn rausgeholt.

zu - Infinitiv

Es ist nicht einfach dahinzukommen.

Hättest du Lust vorbeizukommen?

Es ist manchmal schwierig, herauszufinden, was die Menschen wirklich fühlen.

Dem ist nichts hinzuzufügen.

Vedlejší věty

Doufám, že dorazíš. (**an**kommen) Ich hoffe, dass du ankommst.

Doufám, že to odřekneš. (**abs**sagen) Ich hoffe, dass du es absagst.

Doufám, že ji oslovíš. (**ans**prechen) Ich hoffe, dass du sie ansprichst.

Doufám, že mi zavolá. (**an**rufen) Ich hoffe, dass sie mich anruft.

Doufám, že mi zavolají. Ich hoffe, dass sie mich **an**rufen.

Ich nehme mir vor --> převed' do minulého času

Závěr

Odlučitelné předpony putují v přítomném čase na konec věty, v minulosti mezi sebe pustí ge- a v infinitivu s zu- právě ono zu.

Neodlučitelné samy o sobě nedávají v němčině smysl, zatímco odlučitelné mají nějaký význam i bez slovesa. (předložky převlečené za předpony)

Neodlučitelných předpon je 9 a stojí za to se je naučit.

Zvukomalebnost a intuice je dobrým ukazatelem toho, je-li předpona odlučitelná nebo neodlučitelná.

Neodlučitelné předpony nejsou přízvučné a kladou důraz na sloveso. (versuchen). Jenže my Češi dáváme přízvuk vždy jen na začátek.

<https://jazykyprobohemy.cz/>